

som zadužili ne samo Fakultet i brojne generacije studenata teologije, nego i Crkvu i hrvatsko društvo. Bez njih hrvatska filozofska baština bila bi ne samo siromašnija za tri profesorska imena, nego zasigurno i za čitav kompleks filozofskih istraživanja unutar jedne specifične filozofske tradicije, upravo one neoskolastičke, koja je i pored činjenice povijesnog napuštanja, ipak ireverzibilno ugradila dragocjene misaone elemente u temelje zapadnoga civilizacijskog kruga.

Knjige se pišu da se čitaju. Uzmi i čitaj!

Tonči Matulić

Tomislav Zdenko TENŠEK, *Biti dom ljubavi. Izbor radova prigodom 60. obljetnice života*, KS, Zagreb 2003., str. 480. Knjiga sadrži: »Riječ priređivača«, »Predgovor«, »1. poglavlje: Na izvorima otaca«, »2. poglavlje: Koncilskim brazdamama«, »3. poglavlje. Primjerima učitelja graditi dom ljubavi«, »Curriculum vitae et activitatis Tomislava Zdenka Tenška« i »Pogovor«.

Knjiga T. Z. Tenška *Biti dom ljubavi* objavljena je u izdavačkoj kući »Kršćanska sadašnjost«, 2003. godine povodom 60. obljetnice autorova života Ova knjiga predstavlja svojevrsni kompendij, odnosno jednu bogatu riznicu znanja do kojeg je T. Z. Tenšek došao baveći se znanstvenim radom na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu. Kao profesor teologije na »Katedri povijesti kršćanske literature i kršćanskog nauka« KBF-a u Zagrebu, koju je preuzeo od T. J. Šagi Bunića, T. Z. Tenšek je

u svojem višegodišnjem znanstvenom radu marljivo istraživao otačku tradiciju, odnosno povijest kršćanske literature za koju se uobičajeno smatra da predstavlja »zlatno« doba teološke i filozofske refleksije jednog vremena koje je oblikovalo ne samo teologiju na Zapadu, nego i teološka promišljanja na Istoku.

U prvom poglavlju »Na izvorima otaca«, autor knjige *Biti dom ljubavi* u jednom širem povijesno-teološkom horizontu razmatra pitanja koja se vezuju uz problematiku ranoga kršćanstva, kršćanskog monaštva, kršćanskog asketizma, duhovnog oćinstva u spisima crkvenih otaca, židovskog asketizma, mudrosne literature, krsne prakse, milosrdnog Oca, božanstva Duha Svetoga, ljudskog dostojanstva, ljudskih prava i naposljetku autor razmatra i specifična liturgijska pitanja, primjerice pitanje teologije hvale u Časoslovu Božjega naroda.

U promišljanju otačke tradicije dolazi do izražaja autorova teološka refleksija koja je orijentirana na sustavnost izlaganja, korištenje izvora i na uobličavanje novih teoloških postavki i pomaka koji se odnose na cjelokupnost otačke tradicije. Dobiva se dojam da autor u svojim razmatranjima otačke tradicije slijedi i koristi hermeneutičke upute H.-G. Gadamera koje nastoje tradiciju razumijevati u smislu »bogatih izvora«, koji nikada ne presušuju. Upravo na tom tragu razumijevanja tradicije kao »bogatih izvora«, autor se koncentrira oko bitnih problemskih pitanja koja se odnose na kristologiju, soteriologiju, ekleziologiju i naposljetku na pneumatologiju. Razmatrajući upravo ova problemska pitanja, autor nastoji pokazati da se ovdje prije svega radi o sustavnoj teologiji, tj. o pitanjima koja pogađaju samo »srce« teologije, odnosno teološke refleksije u cjelini. Osobito nas raduje činjenica da autor na sustavni način produbljuje, ne samo kristološka, soteriološka i ekleziološka pitanja, nego upravo i ona pneumatološka pita-

nja koja i danas nakon II. vatikanskog koncila i pokoncilne teologije sve snažnije dolaze u samo središte teološke refleksije. Autor također na više mjesta pokazuje da u otačkoj tradiciji na osobit način postaje aktualna paideia-misao koja teorijsku teologiju, nastoji pretočiti u praktičnu, tj. učiniti je životno-značajnom s obzirom na vlastito vjerničko iskustvo. To drugim riječima znači da je čovjekovo »odrastanje« u dobru ujedno i jedno »odrastanje« »za« Boga i »prema« Bogu koji u povijesno-spasenjskom događaju Isusa Krista postaje naša zbiljnost. Paideia-misao koja duboko oblikuje otačku tradiciju upućuje na činjenicu da se čovjek treba trajno odgajati za vrednote koje mu jedine mogu omogućiti i posredovati trajni smisao. Prema tome, u otačkoj tradiciji teorijska teologija postaje upravo kroz paideja-misao praktična teologija, tj. teorijska se teologija transformira u praktičnu teologiju u kontekstu vjerničke egzistencije. Posebnu pozornost autor posvećuje problematici asketizma. Tako primjerice autor usvaja misao Maksima Ispovjedaoca koja glasi: »Svaka askeza bez ljubavi nema veze s Bogom« (str. 66). Autor također, između ostalog, pokazuje kako su kumranski spisi povezani sa sirijskim asketizmom, dok je sirijski asketizam povezan s kapadocijskim ocima i monaštvom koje se duguje sv. Baziliju. Osobito se sirijskim autorima Afratu Sirijcu i Euzebiju Emeškom duguje da je asketizam preko Eustatija Sebastijanskog, koji je bio duhovni otac sv. Bazilija, a time i Kapadočana, došao u malu Aziju.

U drugom poglavlju autor pokušava kročiti »koncilskim brazdama« koje je u svojim temeljnim smjernicama naznačio II. vatikanski koncil. Koncilna teologija II. vatikanskog koncila izvršila je između ostalog i jednu dosljednu recepciju otačke tradicije. Tako da se s pravom može kazati da su u koncilne tekstove II. vatikanskog koncila duboko utkani i tekstovi otačke tra-

dicije. Autor se u drugom poglavlju bavi kristološkim pitanjima, pitanjima teološke antropologije, pitanjima koja se odnose na euharistiju, pitanjima koja pogađaju svijet nove evangelizacije i reevangelizacije, pitanjima katekumenata i naposljetku mariološkim pitanjima. Na temelju razmatranja naznačenih pitanja, autor nastoji pokazati put koji ide od otačke tradicije, II. vatikanskog koncila pa sve do suvremenih teoloških promišljanja u kojima se na osobit način zrcali teologija II. vatikanskog koncila. Na tragu dokumenata II. vatikanskog koncila može se zaključiti da je taj koncil »progovorio o tri ključne točke: o Kristu, Crkvi i svijetu« (str. 223) i na taj je način II. vatikanski koncil označio put jednog »novog proljeća« koje bi trebalo zaživjeti ne samo u teološkim raspravama, nego također i u konkretnom životu svake kršćanske zajednice, kao i u osobnom životu svakog kršćanina. Zbog toga mi se čini da je naslov ovoga poglavlja »Koncilskim brazdama« dobro odabran i da je primjeren problematici koja se ovdje na način teološke refleksije promišlja. Budući, da je otačka tradicija doživjela svoju bogatu recepciju i aktualizaciju na II. vatikanskom koncilu, ona je time postala i nezaobilazni čimbenik suvremene teološke refleksije. Autor je u ovom dijelu svojega istraživanja uspio ukazati na one niti vodilje koje međusobno povezuju i umrežuju s jedne strane otačku tradiciju, i s druge strane dokumente II. vatikanskog koncila. Međutim, autor se ne zadržava samo na analizi koncilskih dokumenata, već ih prije svega nastoji pretočiti u život, tj. podariti im jednu životnu značajnost. Autor također pokazuje kako se staro i novo, tradicija i naša sadašnjost stalno isprepliću i upravo u tom ispreplitanju one postaju trajno nadahnuće za stvaranje vlastitog vjerničkog identiteta. U tom smislu moglo bi se kazati da između tradicije, II. vatikanskog koncila i naše suvremenosti zapravo dolazi

do svojevrsnog »stapanja horizonata« koji bi trebali trajno nadahnjivati svaku teološku refleksiju.

U trećem poglavlju autor se koncentrira na životna svjedočenja onih ljudi koji su upravo u svojem životu nastojali slijediti put i život našega Učitelja i Spasitelja. Stoga, temeljno problemsko pitanje koje se aktualizira u ovom poglavlju, može se zapravo svesti na pitanje nasljedovanja. Autor na primjerima Bernardina Škrivanića, Marije Petković, p. Alekse Benigara, fra Ante Antića, fra Hadrijana Boraka, Tomislava Janka Šagi-Bunića, o. Alojza Imbre (Mirka) Novaka pokazuje kako i na koji način može čovjek nasljedovati put i život našega Gospodina i Spasitelja. Iz svega postaje vidljivo da je uvijek jedan i te isti Gospodin, ali da su putovi prilaznja k njemu toliko različiti koliko i ljudi sami. Međutim, ono što nas na tom putu prilaznja i nasljedovanja našega Gospodina i Spasitelja međusobno povezuje, to je upravo njegova darovana ljubav koju nam je on iskazao u otajstvu muke, smrti i uskrsnuća. Upravo ta darovana ljubav zaživjela je i oživotvorila se kod naznačenih pojedinaca na jedinstven način i ona je u njima ostavila neizbrisive tragove. U tom kontekstu želio bih podsjetiti na T. J. Šagi-Bunića i na one riječi koje je on tako rado izgovarao i koje je on samo na njemu svojstven način nastojao izvršiti u svojem životu: »Zaista, kažem Vam, što god učinite jednomu od ove moje najmanje braće, meni učiniste« (Mt 25, 40).

I naposljetku knjigu T. Z. Tenšeka *Biti dom ljubavi* obogaćuje i »Pogovor« koji je napisao prof. emeritus KBF-a u Zagre-

bu dr. sc. Bonaventura Duda. U »Pogovoru« doslovce stoji: »Tenšek je doista vrlo angažiran, i kao pastoralni djelatnik i kao znanstveni radnik. Znanstveni mu je interes mnogostruk, ali posvuda povijesno točan i teološki prodoran« (str. 475). Upravo ova teološka prodornost kao i novi teološki pomaci karakteriziraju Tenšekovu knjigu *Biti dom ljubavi*. Stoga ova knjiga ujedno predstavlja jedno vrijedno teološko djelo u kojem autor kritički istražuje i vrednuje otačku tradiciju kao i svekolika koncilska i pokoncilska događanja. Tenšekova knjiga *Biti dom ljubavi* u svojoj je temeljnoj nakanu pisana i koncipirana »dijaloški«. U tom smislu ona s jedne strane pridonosi kritičkom vrednovanju tradicije, i s druge strane ona kroz svoju otvorenost predstavlja jedno značajno »teološko mjesto« okupljanja svih onih koji se nalaze na putu traženja smisla i vlastitog vjerničkog identiteta. Tenšekova knjiga je također bliska životu, budući da pogađa čovjekov »životni svijet« (E. Husserl) u kojem čovjek ne otkriva samo tragove transcencije, već istodobno nastoji transcenciju uprisutniti i ozbiljiti u vlastitom vjerničkom iskustvu. Ova knjiga predstavlja značajno obogaćenje hrvatske teološke literature i ona će zasigurno pomoći studentima i profesorima teologije u produbljivanju vlastitih teoloških promišljanja. Stoga vjerujem da će Tenšekova knjiga *Biti dom ljubavi* biti rado čitana i da će potaknuti i mlađe istraživače da teološku tradiciju čitaju na način »bogatih izvora« koji trajno govore našoj sadašnjosti i budućnosti.

Josip Oslić